

NTAKD

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

Sužinok daugiau apie
**naujas psichoaktyvias
medžiagas**
ir ne tik

Sužinok daugiau apie

**naujas psichoaktyviausias
medžiagas**

ir ne tik

Informacinis leidinys
2020

Recenzentai:

Prof. dr. Vytautas Martynaitis, Kauno technologijos universitetas
Laima Gruzdytė, klinikinės toksikologijos gydytoja, Respublikinė Vilniaus
universitetinė ligoninė

Leidinyje naudojami nuotraukos iš <https://pixabay.com/>, <https://unsplash.com/>,
<https://www.pexels.com/>, *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*,
EMCDDA, <http://www.emcdda.europa.eu>; Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės
departamentas, www.ntakd.lrv.lt

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės
Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

ISBN 978-609-417-196-3

© **Narkotikų, tabako ir alkoholio
kontrolės departamentas**

TURINYS

Ižanga	5
Svarbiausios sąvokos	7
Kas yra naujos psichoaktyviosios medžiagos?	9
Naujų psichoaktyviųjų medžiagų ženklinimas	11
Naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo formos	13
Kokia naujų psichoaktyviųjų medžiagų keliami rizika?	14
Naujų psichoaktyviųjų medžiagų grupės	16
Sintetiniai kanabinoidai	17
Sintetiniai katinonai	18
Sintetiniai opioidai	18
Pagrindiniai naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartotojai	20
Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų reglamentavimas Lietuvoje	21
Naujų psichoaktyviųjų medžiagų stebėsena Lietuvoje	22
Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašai	23
Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų struktūrizavimas pagal jų poveikį	27
NINFO – įrankis, padedantis rasti informaciją apie Lietuvoje kontroliuojamas narkotines ir psichotropines medžiagas	53
Trumpai apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų reguliavimą Europoje	54
Trumpai apie Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą	55
Kontaktai	56
Informacijos šaltiniai	57

Įžanga

Per pastarąjį dešimtmetį smarkiai išaugus globalizacijai, rinkoje padaugėjo ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų, kurios gali būti panašios į jau kontroliuojamas narkotines ir psichotropines medžiagas. Daugeliu jų prekiaujama kaip legaliomis medžiagomis, tačiau jos imituoja tokių žinomų narkotikų, kaip kanapės, heroinas, kokainas, ekstazis ir kt., poveikį.

Naujos technologijos leido smulkaus masto nelegalioms narkotikų gamybos laboratorijoms Europoje peraugti į dideles chemijos laboratorijas Kinijoje, pajėgias pagaminti šimtus skirtingų cheminių medžiagų pramoniniu mastu. Dažnai naujos psichoaktyviosios medžiagos Europoje parduodamos kaip legalūs produktai, pažymėtos firminiais ženklais, reklamuojamos kaip papildai, cheminiai reagentai tyrimams ir pan., stengiantis šias medžiagas padaryti patrauklias vartotojams. Taip pat jos gali būti parduodamos nelegalių narkotikų rinkoje kaip įprasti nelegalūs narkotikai.

Spartus naujų psichoaktyviųjų medžiagų augimas rinkoje prasidėjo prieš dešimtmetį, tačiau 2014–2015 m. pasiekė piką, kai per savaitę Europos rinkoje atsirasdavo vidutiniškai po dvi naujas medžiagas, tai yra po maždaug 100 visiškai naujų psichoaktyviųjų medžiagų per metus. Šiuo metu naujų psichoaktyviųjų medžiagų rinka šiek tiek stabilizavosi ir per metus Europos rinkoje atsiranda kiek daugiau nei 50 naujų psichoaktyviųjų medžiagų. Nepaisant sumažėjusio medžiagų skaičiaus, iššūkiui išlieka aktualūs dėl augančio medžiagų pavojingumo.

Naujos psichoaktyviosios medžiagos dėl jų gausos, įvairovės ir greito atsiradimo rinkoje kelia didelę grėsmę visuomenės sveikatai, taip pat socialinę riziką, ypač pažeidžiamoms grupėms, visų pirma jaunimui, todėl Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas parengė informacinį leidinį, siekdamas dalytis naujausia informacija, didinti žmonių supratimą bei žinias apie naujas psichoaktyvias medžiagas, taip pat kviečia mokyklų administracijų atstovus ir psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją vykdančius specialistus atsakingai informuoti ir kalbėtis su jaunimu, suteikti aktualią informaciją pedagogams ir mokinių tėvams.

Leidinyje apie naujas psichoaktyvias medžiagas yra skirtas Lietuvos policijos ir muitinės pareigūnams, sveikatos priežiūros, švietimo ir socialines paslaugas teikiantiems specialistams, savo darbe susiduriantiems su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis ir su asmenimis, galimai vartojančiais tokias medžiagas.

Šiame leidinyje parengta informacija grindžiama duomenimis, kuriuos Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas renka iš daugybės valstybės ir tarptautinių institucijų, ją apibendrina, analizuoja bei vertina Europos ir pasaulio kontekste. Leidinyje pateikiama informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas – kokia tai yra medžiaga, jos rūšys, galimos formos, vartojimo būdai, poveikis sveikatai pavartojus (psichiniai ir fiziniai požymiai). Taip pat čia rasite naudingos informacijos ne tik apie naujas psichoaktyvias medžiagas, bet ir apie kai kurias kitas rinkoje stebimas narkotines ir psichotropines medžiagas ir jų teisinį reglamentavimą.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento komandos vardu linkiu, kad šis informacinis leidinys padėtų rasti atsakymus į klausimus ir taptų puikiu duomenų ir žinių šaltiniu visiems, kas savo veikloje susiduria su narkotinių ir psichotropinių medžiagų keliamais iššūkiais.

*Prof. dr. Renaldas Čiužas,
Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktorius*

Svarbiausios sąvokos

Nauja psichoaktyvioji medžiaga (angl. *New psychoactive substance*, NPS) – grynos formos arba preparate esanti medžiaga, kuriai netaikoma nei 1961 m. Jungtinių Tautų bendroji narkotinių medžiagų konvencija su pakeitimais, padarytais 1972 m. protokolu, nei 1971 m. Jungtinių Tautų psichotropinių medžiagų konvencija, tačiau kuri gali kelti riziką sveikatai arba socialinę riziką, panašią į medžiagų, kurioms taikomos konvencijos, keliamą riziką.

Narkotinė ir psichotropinė medžiaga – į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašyta gamtinė arba sintetinė medžiaga, kuri dėl kenksmingo poveikio arba piktnaudžiavimo ja sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai.

Narkotikas – tai nuodinga, svaigi medžiaga, veikianti centrinę nervų sistemą, sukelianti narkomaniją.

Kontroliuojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašai (*kontroliuojamų medžiagų sąrašai*) – Sveikatos apsaugos ministerijos tvirtinami narkotinių ir psichotropinių medžiagų, kurioms taikomas Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymu nustatytas kontrolės režimas, sąrašai.

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (ENNSC, angl. *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*, EMCDDA) – Europos Sąjungos (ES) agentūra, kuri renka ir analizuoja turimą informaciją apie narkotikus bei narkomaniją ES ir dalyvaujant trečiosioms šalims. ENNSC teikia ES valstybėms narėms faktinę, objektyvią, patikimą ir palyginamą informaciją apie narkotikus, narkomaniją ir jų padarinius Europoje. Jis siekia teikti duomenis, naudotinus formuojant politiką, ir suteikti kryptį kovos su narkotikais iniciatyvoms.

Reitox tinklas – Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro informacinis tinklas, kurį sudaro 27 ES šalys, Norvegija, Turkija ir Europos Komisija. Tinklas renka, lygina ir analizuoja informaciją apie globalią narkotikų paklausos, pasiūlos ir žalos mažinimo sritis apimančią situaciją. *Reitox* susieja nacionalines informacijos apie narkotikus sistemas ir yra kaip pagrindinė priemonė, per kurią ENNSC keičiasi duomenimis ir metodine informacija apie narkotikus ir narkomaniją Europos Sąjungoje. Tinklą sudaro po vieną

centrą (paskirta nacionalinė institucija ar agentūra) kiekvienoje ES valstybėje narėje. *Reitox* tinklo nariai yra atsakingi už duomenų apie narkotikus ir narkomaniją rinkimą bei jų teikimą.

Sintetiniai kanabinoidai – tai grupė sintetinių psichoaktyviųjų medžiagų, kurios veikia per kanabinoidinius receptorius ir gali imituoti kanapėse esančios psichoaktyvios medžiagos *tetrahidrokanabinolio* (THC) sukiamą psichoaktyvų poveikį.

Sintetiniai katinonai – tai grupė sintetinių psichoaktyviųjų medžiagų, kurios yra panašios į arabiniame dusūne (lot. *Catha edulis*) esančią aktyviąją medžiagą *katinoną* ir kurios sukelia panašų psichoaktyvų efektą kaip kokainas, amfetaminas, MDMA (ekstazis).

Sintetiniai opioidai – tai grupė sintetinių psichoaktyviųjų medžiagų, kurios imituoja tokių opioidų, kaip heroinas ar opiumas, poveikį.

Kas yra naujos psichoaktyviosios medžiagos?

Nauja psichoaktyvioji medžiaga:

- natūrali ar sintetinė medžiaga;
- jos keliama grėsmė visuomenės sveikatai panaši į kontroliuojamų medžiagų;
- imituoja kontroliuojamų medžiagų sukiamą efektą

Kuo skiriasi naujos psichoaktyviosios medžiagos nuo kitų narkotinių ir psichotropinių medžiagų?

Naujos psichoaktyviosios medžiagos	Narkotinės ir psichotropinės medžiagos
Nekontroliuojamos tarptautiniu mastu	Kontroliuojamos tarptautiniu mastu

Šaltinis: Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, EMCDDA.

1 pav. Pagrindinis skirtumas tarp naujų psichoaktyviųjų medžiagų ir kitų narkotinių ir psichotropinių medžiagų

Narkotinė ir psichotropinė medžiaga pagal **Europos Sąjungos** teisės aktus yra medžiaga, kuriai **taikoma**

- 1961 m. Jungtinių Tautų bendroji narkotinių medžiagų konvencija,
- 1971 m. Jungtinių Tautų psichotropinių medžiagų konvencija, taip pat
- bet kuri iš Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/2103 priede išvardytų medžiagų.

Narkotinė ir psichotropinė medžiaga pagal Lietuvos teisės aktus yra

- į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus įrašyta gamtinė ar sintetinė medžiaga,
- kuri dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo ja sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jos, ar pavojų žmogaus sveikatai.

Nauja psichoaktyvioji medžiaga pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktus yra grynos formos arba preparate esanti medžiaga, kuriai netaikoma

- nei 1961 m. Jungtinių Tautų bendroji narkotinių medžiagų konvencija,
- nei 1971 m. Jungtinių Tautų psichotropinių medžiagų konvencija, tačiau
- kuri gali kelti riziką sveikatai arba socialinę riziką, panašią į medžiagų, kurioms taikomos konvencijos, keliamą riziką.

PB-22	AB-FUBINACA	4-MEC	5-APB
4,4'-DMAR	25I-NBOMe	Methoxetamine	AH-7921

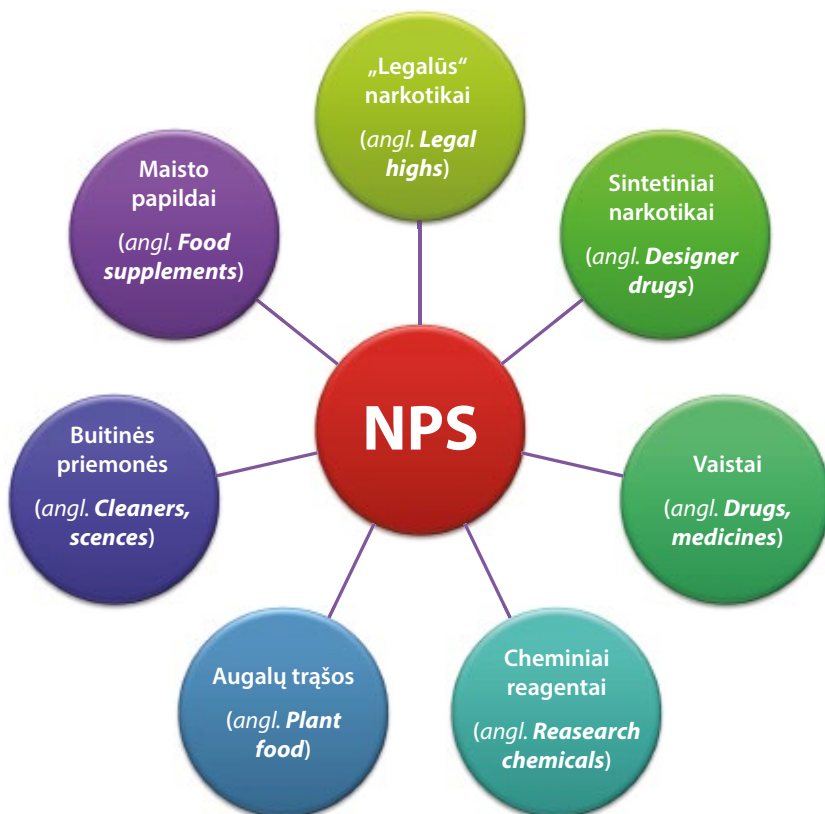
Šaltinis: Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro duomenų bazė, EMCDDA.

2 pav. Rinkoje platinamų naujų psichoaktyviųjų medžiagų pavyzdžiai

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų ženklimas

NPS savo kelią į rinką randa pristatant jas įvairiais cheminiais pavadinimais arba kaip vaistus, maisto papildus ir pan., dažnai tikslingai nurodant, kad produktas net neskirtas žmonėms vartoti (pvz., buitinės priemonės, trąšos ir t. t.).

NPS dažnai specialiai **ženklamos klaidingai, siekiant išvengti kontrolės**, ir parduodamos vartotojams kaip skirtingi produktai (žr. 3 pav.).

3 pav. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų pavadinimai, kuriais jos platinamos rinkoje

Dažniausiai naujas psichoaktyvias medžiagas dideliais kiekiais gamina Kinijoje veikiančios chemijos ir farmacijos įmonės. Iš ten jos gabenamos į Europą, o čia jos „perdirbamos“ į produktus, pakuojamos, ženklintos ir pardavinėjamos.

Šiuo metu NPS dažniausiai įsigyjamoms internetu.

Internetas – pagrindinė tiek žinomų narkotikų, tiek naujų svaiginimuisi skirtų medžiagų prekybos vieta. Per pastarąjį dešimtmetį atsirado naujų interneto technologijų, kurios padėjo kurti narkotikų internetinėms prekybos vietoms tiek paviršiniame internete (angl. *surface web*), tiek slaptajame, kuris dar vadinamas „nematomu“, „giliuoju internetu“ (angl. *deep web*) ar „tamsiuoju internetu“ (angl. *dark net*).

Dažnai NPS gali būti pardavinėjamos originaliais cheminiais pavadinimais arba prekiniais pavadinimais, sumaišytos su kitomis psichotropinėmis medžiagomis, tokiomis kaip kokainas, heroinas, MDMA (ekstazis), vaistai ir kt. (žr. 4 pav.).

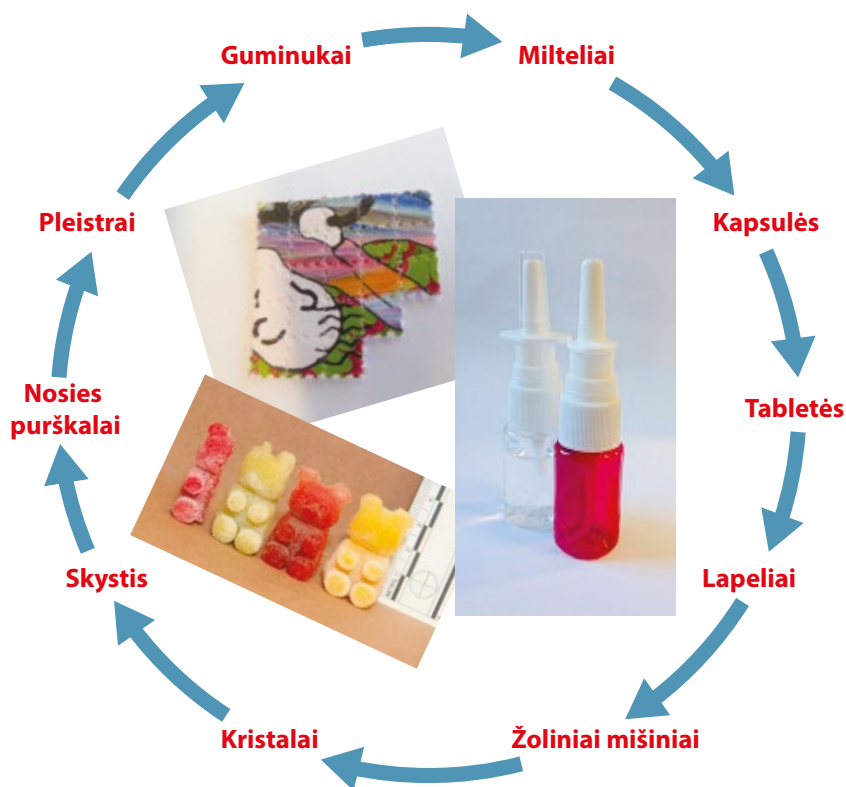
Šaltinis: www.hempbeach.com.

4 pav. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų pakuočių pavyzdžiai

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo formos

NPS gali būti parduodamos ir vartojamos įvairiausiomis formomis: kaip tabletės, kristalai, impregnuoti lapeliai, „markutės“, pleistrai, suktinės, žoliniai mišiniai, milteliai, druskos ir pan. (žr. 5 pav.).

Pastaruoju metu rinkoje pasirodė ir neįprastos formos NPS, pavyzdžiui, nosies purškalai ir skystis elektroninėms cigaretėms.

5 pav. Įvairios naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo formos

Kokia naujų psichoaktyviųjų medžiagų keliamo rizika?

NPS kelia rimtų socialinių ar sveikatos problemų ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje (žr. 6 pav.), nes:

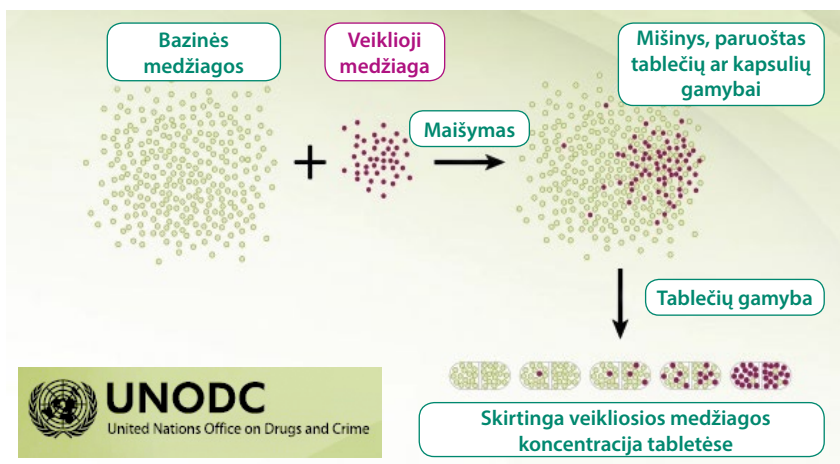
- dauguma NPS produktų sintetinami iš įvairių cheminių medžiagų, gaminami nelegaliose laboratorijose, todėl nei jų kokybė, nei koncentracija nėra žinoma, to paties produkto sudėtis nėra pastovi ar tikrinama;
- nelegaliose laboratorijose kuriami vis nauji produktai, kurių rinkoje dar nebuvo, todėl gamintojų pristatomi kaip legalūs;
- dažnai vartotojai, ypač jaunimas, klaidingai mano, kad NPS yra saugesni, nes legalūs, nauji, gražiai ir patraukliai supakuoti – tai skatina jaunos vartotojus elgtis rizikingai;
- NPS vartotojai dažniausiai nežino patys, ką vartoja, o tai ir tampa pagrindine stiprių apsinuodijimų ar net mirčių priežastimi.

Nežinomos sintetinės medžiagos	Priklausomybė
Nežinomas dozavimas	Psichiniai sutrikimai
Nežinoma sudėtis	Kvėpavimo sutrikimai
Nežinomas poveikis	Kraujotakos sutrikimai
Nežinoma koncentracija	Koma
Nežinoma, ką vartoji	Mirtis

6 pav. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų keliamo rizika sveikatai

Toks pats NPS produktas negarantuoja tos pačios sudėties, nes nelegaliose laboratorijose pagamintose tabletėse ar kitos formos produktuose esantis veikliosios medžiagos kiekis nuolat kinta (žr. 7 pav.).

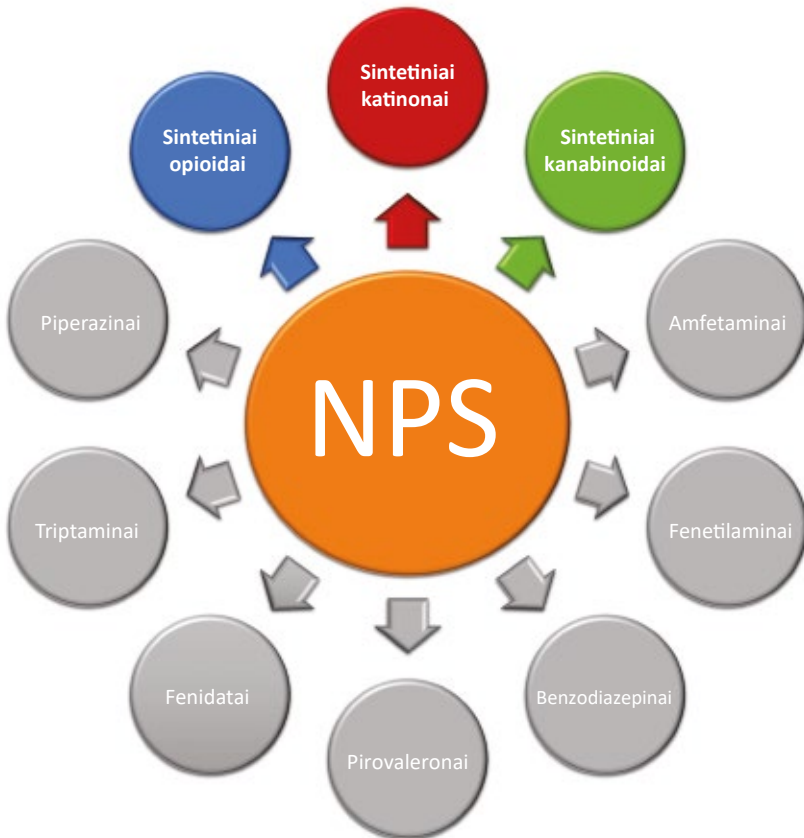

Šaltinis: Jungtinių Tautų narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos biuras, UNODC.

7 pav. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų gaminimas nelegaliose laboratorijose

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų grupės

Europoje didžiausią NPS rinkos dalį sudaro sintetiniai kanabinoidai ir sintetiniai katinonai, imituojantys *kanapių* ir tokių žinomų medžiagų, kaip *kokainas* ir *amfetaminas*, poveikį, tačiau didesnį susirūpinimą kelia nuolat kintanti ir besiplečianti sintetinių opioidų rinka (žr. 8 pav.).

8 pav. Įvairios naujų psichoaktyviųjų medžiagų grupės

Sintetiniai kanabinoidai

Tarp visų naujų psichoaktyviųjų medžiagų **sintetiniai kanabinoidai** (pvz., *Spice*, *MDMB-CHMICA*, *AB-CHMINACA*, *ADB-FUBINACA*) sudaro didžiąsą neteisėtų narkotinių ir psichotropinių medžiagų rinkos dalį Europoje. Dažniausiai parduodami kaip legalūs kanapių pakaitalai augalinės kilmės mišiniuose, kurie buvo jais apdoroti (pvz., apipurkštas tabakas ar kitoks augalinės kilmės mišinys), taip pat randami miltelių pavidalu.

Sintetiniai kanabinoidai dažniausiai sukelia **mišrų** poveikį, t. y. šių medžiagų veikimas gali būti įvairus – gali pasireikšti ir slopinantis, ir stimuliuojantis, ir net haliucinogeninis poveikis.

Kodėl sintetiniai kanabinoidai pavojingi?

Labai stiprūs	Platinami kaip „legalūs“ kanapės pakaitalai	Dažnai vartotojai nežino, ką vartoja
Sukelia masinius apsinuodijimus	Lengvas prieinamumas – prekyba internetu	Reputacija kaip pigaus ir galingo svaigalo
Platinami kaip „žolė“, „kanapės“ ir pan.	Sukelia psichikos, kraujotakos sutrikimus, staigią mirtį	

9 pav. Sintetinių kanabinoidų keliami pavojai

Sintetiniai katinonai

Sintetiniai katinonai (pvz., *mefedronas*, *alfa-PVP*, *metkatinonas*) yra antra pagal dydį stebima NPS grupė. Tai medžiagos, kurios yra panašios į augalo *Catha edulis* veikliąją psichoaktyviąją medžiagą katinoną.

Šios medžiagos paprastai parduodamos kaip legalūs tokių stimuliantų, kaip amfetaminas, MDMA ir kokainas, pakaitalai. Dažniausiai platinami miltelių ir tablečių pavidalu. Sintetiniai katinonai organizmą veikia stimuliuojančiai – sukliamas energijos antplūdis, euforija, tačiau perdozavus pereinama į nerimo būseną, kuri gali sukelti psichozę, kai asmuo tampa labai agresyvus, sumišęs, gali prasidėti haliucinacijos.

Kodėl sintetiniai katinonai pavojingi?

Platinami kaip „legalūs“ kitų stimuliantų (pvz., kokaino) pakaitalai

Dažnai vartotojai nežino, ką vartoja

Stipri fizinė priklausomybė

Gali sukelti agresijos protrūkius, panikos atakas ir psichikos sutrikimus

Didelė perdozavimo ir mirties rizika

Lengvas prieinamumas – prekyba internetu

10 pav. Sintetinių katinonų keliami pavojai

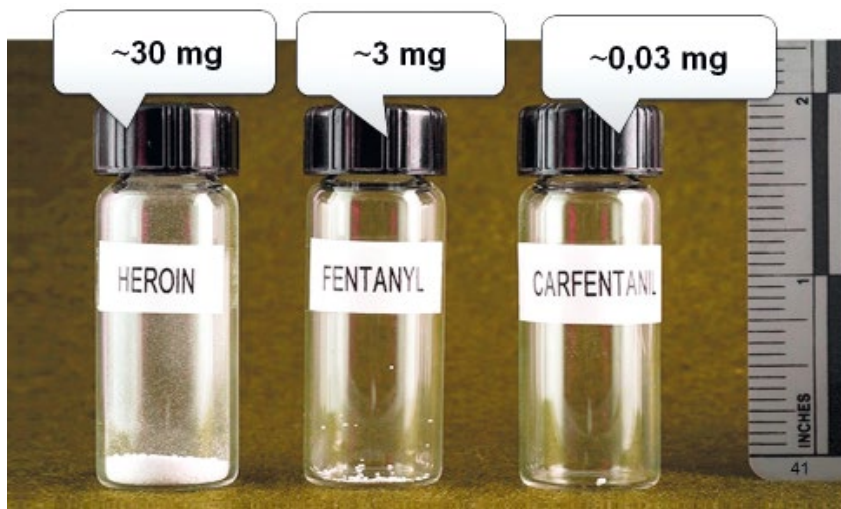
Sintetiniai opioidai

Stebima vis kintanti ir besiplečianti **sintetinių opioidų** rinka. Dalis sintetinių opioidų naudojami medicinos tikslams, kaip vaistai, tačiau pastaraisiais metais smarkiai išaugo sintetinių opioidų (ypač fentanilio darinių) nelegalaus vartojimo rinka ir piktnaudžiavimas svaiginimosi tikslais. Kasmet rinkoje atsiranda vis daugiau nelegaliose laboratorijose susintetintų naujų opioidų, kurie yra nežinomos sudėties ir itin pavojingi.

Daugelis sintetinių opioidų siejami su sunkaus apsinuodijimo ir mirties atvejais ne tik Europoje, bet ir Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Dažniausiai Lietuvoje (nuo 2018 m.) randamas sintetinis opioidas – *karfentanilis*, kuris dažnai būna sumaišytas su kitomis medžiagomis (metadonu, heroinu ir pan.). Šiais atvejais žmogus gali net nežinoti, kad vartoja stiprius opioidus, todėl kyla didelis apsinuodijimo pavojus.

Karfentanilio, kaip ir daugelio kitų sintetinių opioidų, poveikis yra slopinantis ir **itin stiprus**, todėl jį lengva gabenti labai mažais, sunkiai aptinkamais kiekiais, kurių pakanka tūkstančiams vartojimui skirtų dozių pagaminti (žr. 11 pav.).

Šaltinis: Bruce Taylor, New Hampshire State Police Forensic Lab.

11 pav. Mirtinos heroino, fentanilio ir karfentanilio dozės

Sintetiniai opioidai vis dažniau nustatomi narkotikų perdozavimo atvejais. Susirūpinimą kelia naujos, labai pavojingos ir paprastai naudojamos sintetinių opioidų vartojimo formos: pleistrai, nosies purškalai ir pan.

Sintetinių opioidų poveikis yra slopinantis – jaučiama euforija, atsipalaidavimas, didelės dozės sustabdo kvėpavimą, sukelia komą ir mirtį. Greitai išsivysto tolerancija ir fizinė bei psichinė priklausomybė.

Kodėl sintetiniai opioidai pavojingi?

Labai stiprūs – gyvybei pavojingas kvėpavimo slopinimas	Vartotojai neturi patirties	Vartotojai dažnai net nežino, ką vartoja
Platinami kaip legalūs kitų opioidų (pvz., heroino) ar vaistų pakaitalai	Karfentanilis keičia heroiną	Lengvas prieinamumas – prekyba internetu
Naujos formos – nosies purškalai, pleistrai ir pan.	Didėjantis apsinuodijimų ir mirties atvejų skaičius	Didelė profesinė rizika

12 pav. Sintetinių opioidų keliami pavojai

Pagrindiniai naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartotojai

NPS vartotojai

Linę pradėti vartoti paaugliai ir jaunimas

Norintys vartoti „legalius“ kvaišalus

Nuteistieji, nes renkasi kaip „legalias“ svaiginimosi priemones, kurias sunku aptikti

Marihuanos vartotojai, kurie tikisi stipresnio efekto

Besidomintys sintetinės kilmės svaigalais, vaistais ir kt.

Nuotykių ir įspūdžių ieškotojai (psichonautai, e. psichonautai, klubinėtojai)

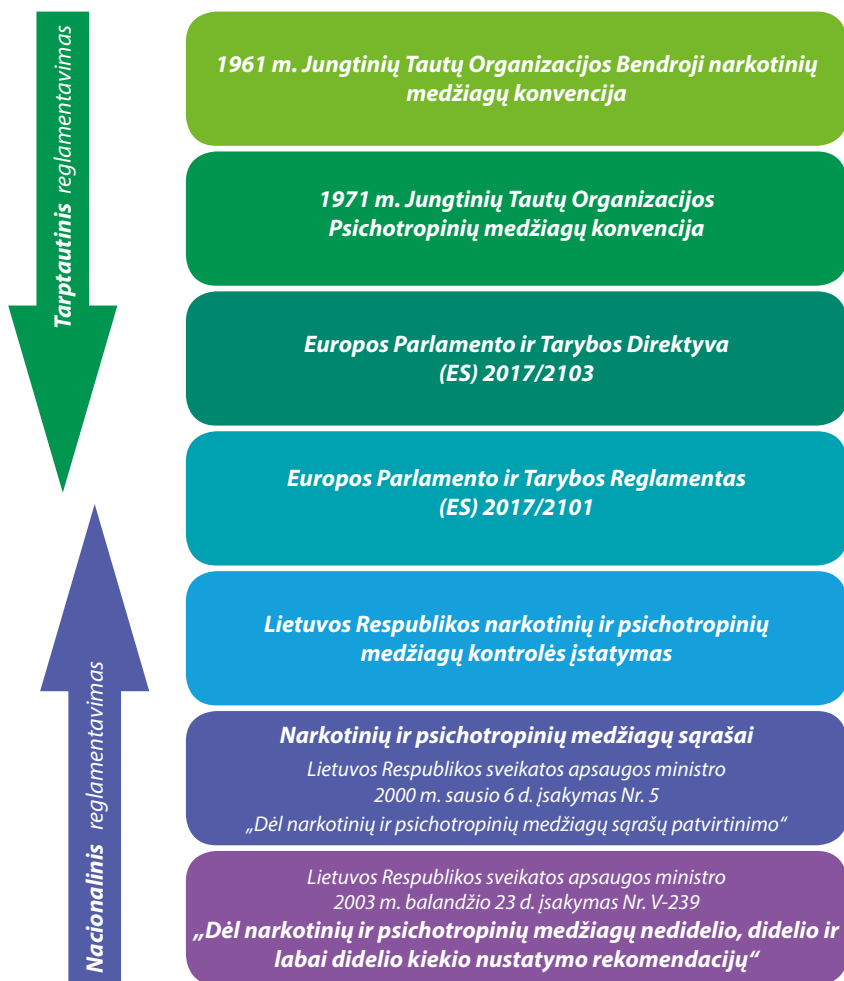
„Eksperimentatoriai“, kurie siekia išbandyti naujas medžiagas

Nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo priklausomi asmenys, vartojantys bet kurias apsvaigimą sukeliančias medžiagas

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų reglamentavimas Lietuvoje

Teisės aktai, reglamentuojantys **narkotines ir psichotropines medžiagas** Lietuvoje:

13 pav. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų reglamentavimas Lietuvoje

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų stebėseną Lietuvoje

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (toliau – Departamentas) aktyviai bendradarbiauja su ES institucijomis, tokiomis kaip Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (ENNSC), Pasaulio sveikatos organizacija (PSO, angl. WHO), Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo biuras (UNODC), Tarptautinė narkotikų kontrolės valdyba (INCB).

Vykdydamas Europos narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo (Reitox) nacionalinio centro funkcijas, Departamentas nuolat keičiasi informacija apie naujas rinkoje pasirodžiusias psichoaktyvias medžiagas, organizuoja narkotikų paplitimo analizei būtinų duomenų surinkimą, koordinuoja šios informacijos apsikeitimą tarp kompetentingų institucijų bei siūlo priemones, labiausiai tinkamas stebimų psichoaktyviu efektu pasižyminčių medžiagų pasiūlai ir paklausai mažinti (žr. 14 pav.).

Departamentas, kaip *Reitox* tinklo nacionalinis centras Lietuvoje, dalyvauja Ankstyvojo perspėjimo sistemos (angl. *Early Warning System, EWS*) veikloje, organizuoja rinkoje atsiradusių NPS, apie kurias informacija gaunama per EWS iš ENNSC arba iš kitų atsakingų, kontrolę vykdančių institucijų, rizikos vertinimą bei siūlo priemones, naujų psichoaktyviu efektu pasižyminčių medžiagų kontrolei užtikrinti.

14 pav. Greitas keitimasis informacija ir reagavimas į grėsmes

Toks greitas keitimasis informacija prisideda prie narkotinių ir psichotropinių medžiagų politikos formavimo Europoje, numatant bendras vartojimo tendencijas bei būtinas ribojimo ir kontrolės priemones narkotikų pasiūlos mažinimo srityje visoje Europoje.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymu, narkotinės ir psichotropinės medžiagos Lietuvoje yra suskirstytos į keturis sąrašus:

I sąrašas

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, **draudžiamos vartoti medicinos tikslams**, išskyrus atvejus, kai į I sąrašą įrašytos medžiagos yra registruoto vaistinio preparato sudėtyje

II sąrašas

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, **leidžiamos vartoti medicinos tikslams**

III sąrašas

Psichotropinės medžiagos, **leidžiamos vartoti medicinos tikslams**

IV sąrašas

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, **leidžiamos vartoti medicinos tikslams ir (ar) naudoti pramonės, nesusijusios su farmacijos produktais, tikslams**

Dauguma I sąrašo narkotinių ir psichotropinių medžiagų yra įtrauktos į narkotinių ir psichotropinių medžiagų darinių grupes (9 darinių grupės), o kai kurios į sąrašą įrašytos individualiais pavadinimais.

Visos II–IV sąrašuose esančios narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra įtrauktos individualiais pavadinimais.

Šiems keturiems Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašams taikomi skirtingi kontrolės režimai ir reikalavimai.

I sąrašas

- Šį sąrašą sudaro augalai, narkotinės ir psichotropinės medžiagos.
- Šios medžiagos draudžiamos vartoti medicinos tikslams, išskyrus tik tuos atvejus, kai į šį sąrašą įrašytos medžiagos yra įregistruoto vaistinio preparato sudėtyje.
- Šios medžiagos leidžiamos naudoti mokslo tikslams.
- Veiklai su I sąrašo medžiagomis reikalinga licencija arba leidimas.
- **Šios medžiagos draudžiamos naudoti pramonės tikslams**, išskyrus farmacijos pramonę.

II sąrašas

- Šį sąrašą sudaro narkotinės ir psichotropinės medžiagos, dažniausiai esančios receptinių vaistų sudėtyje.
- Šios medžiagos leidžiamos vartoti medicinos tikslams.
- Šios medžiagos leidžiamos naudoti mokslo tikslams.
- Veiklai su II sąrašo medžiagomis reikalinga licencija arba leidimas.
- **Šios medžiagos draudžiamos naudoti pramonės tikslams**, išskyrus farmacijos pramonę.

III sąrašas

- Šį sąrašą sudaro psichotropinės medžiagos, dažniausiai esančios receptinių vaistų sudėtyje.
- Šios medžiagos leidžiamos vartoti medicinos tikslams.
- Šios medžiagos leidžiamos naudoti mokslo tikslams.
- Veiklai su III sąrašo medžiagomis reikalinga licencija arba leidimas.
- **Šios medžiagos draudžiamos naudoti pramonės tikslams**, išskyrus farmacijos pramonę.

IV sąrašas

- Šį sąrašą sudaro narkotinės ir psichotropinės medžiagos, galinčios būti vaistų sudėtyje ir naudojamos pramonėje.
- Šios medžiagos leidžiamos vartoti medicinos tikslams.
- Šios medžiagos leidžiamos naudoti mokslo tikslams.
- Pramoninei veiklai su IV sąrašo medžiagomis reikalingas leidimas, išskyrus farmacijos pramonę.
- **Šios medžiagos leidžiamos naudoti pramonės, nesusijusios su farmacijos produktais, tikslams.**

Šiek tiek plačiau apie IV sąrašo medžiagų naudojimą

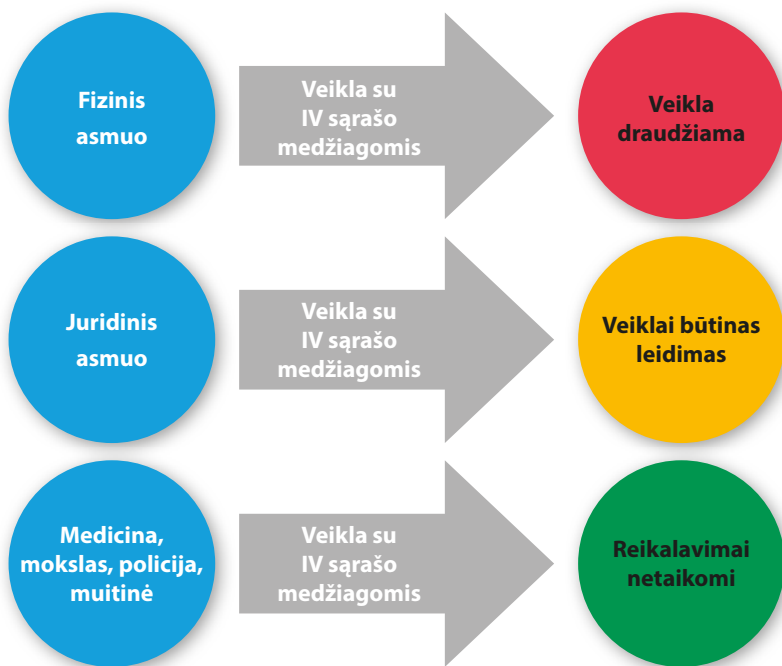
Lietuvos Respublikoje įsiregistravę juridiniai asmenys ar užsienio šalių filialai, įregistruoti Lietuvos Respublikoje, **pramonės tikslams gali naudoti** tik IV narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąraše (žr. 15 pav.) esančias medžiagas, tačiau **tik tuomet, jei atitinka teisės aktų numatytus reikalavimus ir yra gavę leidimą vykdyti tokią veiklą**. Mažmeninė prekyba su į IV sąrašą įtrauktomis medžiagomis, kurios naudojamos su farmacijos produktais nesusijusios pramonės tikslams, yra draudžiama.

IV sąrašą įtrauktos narkotinės ir psichotropinės medžiagos	
1. Amilnitrilas (<i>Amyl nitrite</i>)	
2. Butilnitrilas (<i>Butyl nitrite</i>)	
3. Cikloheksilnitrilas (<i>Cyclohexyl nitrite</i>)	
4. Izobutilnitrilas (<i>Isobutyl nitrite</i>)	
5. Izopropilnitrilas (<i>Isopropyl nitrite</i>)	
6. Gama-butirolaktonas (GBL, <i>Gamma-butyrolactone</i>)	
7. 1,4 butandiolis (1,4-BD, <i>1,4-butanediol</i>)	
8. Diazoto monoksidas (<i>Nitrous oxide</i>)	

15 pav. IV sąrašo narkotinės ir psichotropinės medžiagos

Ką svarbu žinoti apie veiklą su į IV sąrašą įtrauktomis medžiagomis?

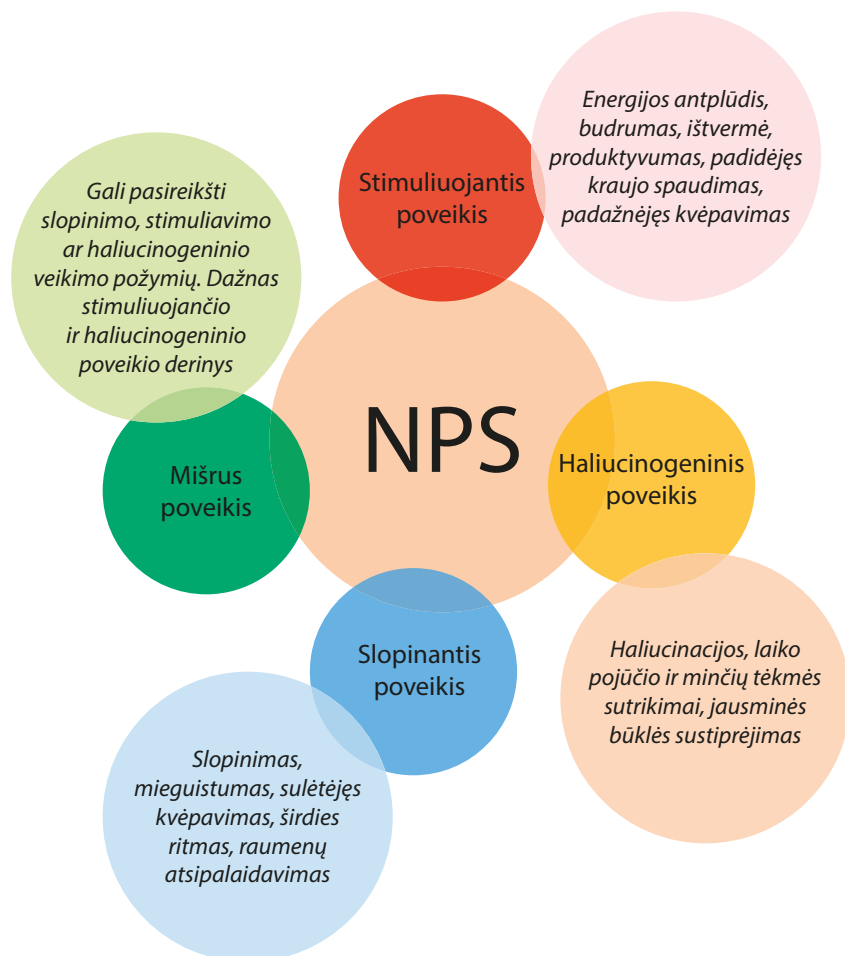
IV sąrašo medžiagas leidžiama naudoti pramonės tikslams tik juridiniams asmenims (žr. 16 pav.), tačiau norint gaminti, perdirbti, naudoti, laikyti, saugoti, importuoti, eksportuoti, verstis didmenine prekyba, reikalingas NTAKD išduodamas leidimas verstis veikla su į narkotinių ir psichotropinių medžiagų IV sąrašą įrašytomis medžiagomis.

16 pav. Veiklos su į IV narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą įtrauktomis medžiagomis apribojimai

Leidimų reikalavimas **netaikomas** sveikatos priežiūros ir farmacinę veiklą, veterinarinę farmaciją, mokslinius tyrimus vykdančioms juridiniams asmenims, taip pat policijos ir muitinės įstaigoms, valstybės institucijoms, vykdančioms veiklos su į IV sąrašą įtrauktomis medžiagomis kontrolę, įgaliotoms laboratorijoms ir Lietuvos kariuomenei.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų struktūrizavimas pagal jų poveikį

17 pav. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų kategorijos pagal poveikį

Lentelės sudarytos pagal medžiagų poveikį:

mišrų, **haliucinogeninį**, **stimuliuojantį**, **slopinantį**.

Fizinė priklausomybė – tai būseną, kai organizmas prisitaiko prie psichoaktyviųjų medžiagų, o nustojus jas vartoti išryškėja abstinencijos požymiai.

Psichinė priklausomybė – tai būseną, kai žmogus jaučia nenumaldomą troškimą vartoti psichoaktyviąją medžiagą, nepaisydamas jos daromos žalos. Psichoaktyvioji medžiaga tampa vartotojo minčių, jausmų ir veiklos centru ir todėl būna sunku nustoti ją vartoti.

Tolerancija – tai būseną, kai tam pačiam poveikiui pasiekti reikalingas vis didesnis medžiagos kiekis.

Mišrus poveikis reiškia, kad veikimas gali būti skirtingas, t. y. gali pasireikšti slopinimo, stimuliacijos ar haliucinogeninio veikimo požymių. Mišrus poveikis būdingas kai kurioms psichoaktyviosioms medžiagoms, tačiau dažniausiai pasitaiko vartojant psichoaktyviųjų medžiagų mišinius (pvz., heroinas su kokainu) ir perdozavimo ar apsinuodijimo atveju. Pasireiškia mieguistumo, sąmonės slopinimo ir stipraus sujaudinimo būklių kaitaliojimosi. Dažnas stimuliuojančio ir haliucinogeninio poveikio derinys, kai juntamas ne tik energijos antplūdis, bet ir pakinta aplinkos, kvapų, spalvų suvokimas, atsiranda haliucinacijos, baimė.

Haliucinogeninis poveikis – tai haliucinacijos, jutiminių įspūdžių sąmyšis, laiko pojūčio ir minčių tėkmės sutrikimai, savęs pervertinimas, nusilpęs gebėjimas realiai vertinti situaciją, prieš pavartojimą vyraujančios jausminės būklės sustiprinimas.

Stimuliuojantis poveikis reiškia, kad veikiama periferinė ir centrinė nervų sistema: jaučiamas energijos antplūdis, didesnis budrumas, išvermė, produktyvumas, motyvacija, sumažėjęs maisto ir miego poreikio suvokimas, padidėjęs kraujo spaudimas, padažnėjęs kvėpavimas ir širdies ritmas.

Slopinantis poveikis yra priešingas stimuliuojančiam: centrinės nervų sistemos slopinimas, mieguistumo pojūtis, iniciatyvos, baimės jausmo slopinimas, sulėtėjęs kvėpavimas, širdies ritmas, raumenų atsipalaidavimas.

Lentelėse pateikta susisteminta informacija apie seniai žinomas narkotines ir psichotropines medžiagas, naujas psichoaktyvias medžiagas, kitus galimus medžiagų pavadinimus, dažniausius jų vartojimo būdus, formas bei dėl medžiagų vartojimo dažniausiai pasireiškiančius psichinius ir fizinius poveikius žmogaus organizmui.

MIŠRUS POVEIKIS	
KANAPĖS	
<i>Pavadinimas</i>	Kanapė
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Marihuana, žolė, 420, gandža, skankas, kifas, čystaganas, džointas, dūmas, suktinė, kasiakas, bong</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, valgoma su maistu, geriama su arbata, garinama.
<i>Aprašymas, forma</i>	Veiklioji medžiaga tetrahidrokanabinolis (THC). Vartojamos formos: • derva (sudžiovinta ir supresuota: hašišas); • moteriškų augalų žiedynai, gali būti ir lapai, stiebai (sudžiovinti: marihuana). Spalva – nuo žalios, gelsvai žalios iki pilkai rausvos, rudos. Gali būti suspausta į blokelių, kukurūzų formos, įvyniota į popierių („suktinė“).
<i>Pavadinimas</i>	Kanapių derva
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Hašišas, hašas, akmuo, šokoladas, G6, H, khif, charas</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma (gryna arba sumaišius su tabaku), vartojama per burną, geriama (su maistu, arbata).

<i>Aprašymas, forma</i>	Labiausiai paplitusi dervos masė, dar vadinama plastilinu, kuris yra kietas tamsios spalvos gabalas, supresuotas į gumulėlius, primenančius odą ar kamštį. Suminkomas į lazdeles, kubelius, plokščius gabalėlius. Rudos ar juodos spalvos. Hašiše veikliųjų medžiagų koncentracija gerokai didesnė nei kanapėse ir jame visai nėra žaliosios masės.
<i>Pavadinimas</i>	Kanapių ekstraktai ir tinktūros
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Hašišo aliejus, skystos kanapės, medaus aliejus, raudonas aliejus</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma (sumaišius su tabaku arba tabaką impregnavus kanapių ekstraktu).
<i>Aprašymas, forma</i>	Tai didžiausios koncentracijos natūraliu būdu išgaunamas kanapių preparatas, gautas ekstrahuojant kanapes ar kanapių dervą. Tai yra klampus, sirupo konsistencijos juodos ar tamsiai žalios spalvos nemalonaus kvapo skystis.
KANAPIŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Vystosi tolerancija (reikia vis didesnės dozės), kelia nuotaiką (euforija su juoku), atpalaiduoja, ramina, pašalina nepageidaujamą stimuluojančių narkotikų poveikį, žadina apetitą, paaštrėja spalvos, garsai, skoniai, prarandama orientacija, pakinta laiko suvokimas, atsiranda baimė, įtarumas, sunkiais atvejais – nerimas, panika, halucinacijos, psichozė, agresyvumas. <i>Fiziniai požymiai</i> Paraudusios akys, primerkti akių vokai, dažnas pulsas ir padidėjęs kraujospūdis, sutrikusi koordinacija, džiūsta burna, pykina ir vemiamas.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Sutrinka ilgalaikė ir trumpalaikė atmintis, gebėjimas susikaupti. Sutrinka suvokimas ir patyrimas, sumažėja pastabumas, didėja išsiblaškytas, mažėja intelekto koeficientas. Didina riziką susirgti plaučių vėžiu, chronišku bronchitu, gali paakenkti kepenims, kenkia imuninei sistemai, gali sukelti šizofreniją, paūminti kitas psichikos ligas.

LAKIOSIOS MEDŽIAGOS	
<i>Pavadinimas</i>	Alkilnitritai: amil-, butil-, izobutil-, izopropil-, cikloheksilnitritas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Buzai, bazai, propsai, popsai, properiai, poperiai, popersai, niuchas, eterinis aliejus, rush, liquid gold, buzz, skystas auksas, rašas</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Uostoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Skystis spalvotuose mažuose buteliukuose.
LAKIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Galvos svaigimas, susijaudinimas, pykinimas, vėmimas, silpnumas, išsekimas, sutrikusi nuovoka. <i>Fiziniai požymiai</i> Sutrinka deguonies apykaita smegenyse, sumažėja kraujo spaudimas, padažnėja pulsas, atsiranda cianozė, dusulys, galvos skausmas, sutrinka koordinacija.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Vystosi tolerancija (reikia vis didesnės dozės), veikia kancerogeniškai, dėl hipoksijos vystosi negrįžtami centrinės nervų sistemos pažeidimai, gali išsivystyti psichologinė ir fizinė priklausomybė, dėl pakartotinės rezorbcijos į kraują gali ištikti mirtis. Abstinencijos sindromas: skausmai krūtinėje, haliucinacijos, košmarai, artėjančio pavojaus, mirties baimė, nerimas, panika, depresija, mintys apie savižudybę. Poveikis trumpalaikis – nuo 2 iki 5 min.

NAUJOS PSICHOAKTYVIOSIOS MEDŽIAGOS			
SINTETINIAI KANABINOIDAI			
<i>Pavadinimas</i>	Spice (JWH-[x], HU-[x]) ir kiti...		
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>K2, space, sintetinė marichuana, dragon, silver spice, spice gold, spice diamond</i>		
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, inhaliuojama, geriama, garinama, impregnuoti popierėliai lipdomi prie burnos gleivinės.		
<i>Aprašymas, forma</i>	Žoliniai mišiniai, apipurkšti sintetiniu kanabinoidu, gali būti tirpinami skystyje, geriama kaip arbata, gali būti milteliai, balti kristalai, tabletės, nosies purškalai, impregnuoti popierėliai, „markutės“, elektroninių cigarečių užpildai.		
<i>Pavadinimas</i>	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> MDMB-CHMICA AMB-CHMICA AMB-FUBINACA 5F-MDMB-PINACA 5F-ADB AKB-48-[x] AM-[x] </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> MDMB-FUBINACA AB-CHMINACA ADB-FUBINACA 5F-APINACA (5F-AKB48) 5F-PB-22 XLR-11 ir kiti... </td> </tr> </table> Žinoma daugiau nei 190 sintetinių kanabinoidų!	MDMB-CHMICA AMB-CHMICA AMB-FUBINACA 5F-MDMB-PINACA 5F-ADB AKB-48-[x] AM-[x]	MDMB-FUBINACA AB-CHMINACA ADB-FUBINACA 5F-APINACA (5F-AKB48) 5F-PB-22 XLR-11 ir kiti...
MDMB-CHMICA AMB-CHMICA AMB-FUBINACA 5F-MDMB-PINACA 5F-ADB AKB-48-[x] AM-[x]	MDMB-FUBINACA AB-CHMINACA ADB-FUBINACA 5F-APINACA (5F-AKB48) 5F-PB-22 XLR-11 ir kiti...		

<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Chymkė, prūcha, black mamba, atomic bomb, new bonzai, green, Amsterdam gold</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, inhaliuojama, garinama, geriama, impregnuoti popierėliai lipdomi prie burnos gleivinės.
<i>Aprašymas, forma</i>	Žoliniai mišiniai, apipurkšti sintetiniu kanabinoidu, gali būti tirpinami skystyje, milteliai, balti kristalai, tabletės, nosies purškalai, impregnuoti popierėliai, „markutės“, elektroninių cigarečių užpildai.
SINTETINIŲ KANABINOIDŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Apsvaigimas, laimės pojūtis, liūdesys, paranoja, panika, išgąstis, baimės jausmas, kliesdėsiai, psichozė, haliucinacijos. <i>Fiziniai požymiai</i> Išsiplėtę vyzdžiai (ne visada), susijaudinimas, atsipalaidavimas, išdžiūvusi burna, alkio priepuoliai, šnekumas, pykinimas, vėmimas, drebulys, karščio priepuoliai, sąmonės netekimas, traukuliai, staigūs kraujospūdžio ir pulso ritmo sutrikimai, kvėpavimo, širdies veiklos sutrikimai.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Kraujo išsiliejimas į smegenis, ilgalaikiai atminties sutrikimai, širdies veiklos sutrikimai, sutrikusi kepenų ir inkstų veikla, infarktas, staigi mirtis.

HALIUCINOGENINIS POVEIKIS	
<i>Pavadinimas</i>	Haliucinogeniniai grybai
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Magiškieji grybai, magics, liberty cap, šrūmai, grybai, grybeliai, gliukai, haliunikai</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Vartojama per burną.
<i>Aprašymas, forma</i>	Psilocibiniai grybai dažniausiai vartojami sudžiovinti arba švieži, kartais gaminama arbata. Gali būti balti milteliai, tabletės, kapsulės.
HALIUCINOGENINIŲ GRYBŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Iškreiptas tikrovės (spalvų, garsų, laiko) suvokimas, pakitusios sąmonės kontroliuojama būseną (jausmų sustiprėjimas, iliuzijos), gali staiga aplankyti „nušvitimas“ – jaučiamasi kūrybingesniu, be jokios priežasties laimingesniu, išgyvenamas sapnavimo atmerktomis akimis pojūtis, gali prasidėti košmariškos, bauginančios haliucinacijos. <i>Fiziniai požymiai</i> Padidėja nervingumas, prarandama orientacija, gebėjimas kontroliuoti savo veiksmus ir mintis. Gali krėsti šaltis, prasidėti traukuliai, pykinimas, vėmimas, viduriavimas, įvairūs skrandžio skausmai, taip pat trumpalaikiai psichikos sutrikimai, gali tapti rimtos ligos ar net mirties priežastimi.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Ilgai vartojant, gali sukelti ar paaštrinti psichines ligas. Savikontrolės, kritiško realybės suvokimo praradimas neretai gali tapti nelaimingų atsitikimų priežastimi. Poveikis tęsiasi nuo 30 min. iki 9 val.

<i>Pavadinimas</i>	DMT (Dimetiltriptaminas) DOM (Dimetoksimetilamfetaminas) DOB (Brolamfetaminas) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>DMT – dimitri</i> <i>DOM, DOB – STP (STP: Serenity, Tranquillity, Peace)</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, uostoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Balti, geltoni milteliai, tabletės, impregnuoti lapeliai („markutės“). DMT gali būti sintetinis arba natūralios kilmės (iš siauražiedės mimozos (lot. <i>Mimosa hostilis</i>), svaigiojo kvaitulio (lot. <i>Ayahuasca</i>)).
<i>Pavadinimas</i>	PCP (Fenciklidinas)
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>DOA, hoy, angel dust, killer weed, magic dust, hog, kiaulė, rūkas, superžolė</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Inhaliuojama, uostoma, vartojama per burną.
<i>Aprašymas, forma</i>	Balti, pilkšvi, rudi milteliai, tabletės, kapsulės, skystis.
<i>Pavadinimas</i>	Meskalinas (kvaitulinis pejotlis (Peyote))
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Peyote buttons, peyote, mesc, button</i>

<i>Vartojimo būdas</i>	Valgoma, geriama, inhaliuojama. Kaktusas sukapojamą į skilteles ir išdžiovinamas. Tada džiovintas kaktusas kramtomas arba paruošiamas gėrimas. Gali būti vartojamas ir šviežias.
<i>Aprašymas, forma</i>	Meskalinas – alkaloidas, randamas kvaituliniame pejotlyje ir kai kuriuose kituose kaktusuose ar jų sėklose. Gali būti vartojamas džiovintas arba šviežias. Susintetintas – balti milteliai, kapsulės, tabletės.
VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai pojūčiai</i> Minčių, nuotaikos pokyčiai, pakitęs suvokimas, keisti pojūčiai, haliucinacijos, nerimas, paranoja, emocijų suintensyvėjimas, euforija, susijaudinimas, sutrikęs realybės pojūtis. <i>Fiziniai pojūčiai</i> Padidėjusi kūno temperatūra, išsiplėtę vyzdžiai, padidėjęs kraujospūdis, prakaitavimas, sutrikusi motorika, pykinimas ir vėmimas, paprastai atsirandantys prieš psichodelinį poveikį, silpnumas, skrandžio skausmai.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Apsvaigimas trunka 6–9 valandas.
<i>Pavadinimas</i>	LSD (lizergo rūgšties dietilamidas, lizergidas)
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Rūgštis, markė, trips, dots, markutės, acid, hippie</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Gerama, vartojama per burną, švirškčiama. Dozės labai mažos (25–30 mikrogramų), sunkiai pastebimos, lengva slėpti, vartoti. LSD maišomas su kitais milteliais, supresuojamas arba ištirpinamas vandenyje, pilamas į gėrimą, lašinamas ant popieriaus, cukraus gabalėlių. Popierėliai lipdomi prie burnos gleivinės, cukrus čiulpiamas.
<i>Aprašymas, forma</i>	Pusiau sintetinė medžiaga iš baltų kristalų. Tabletės, kapsulės, milteliai, impregnuoti popierėliai („markutės“), želatinos lakštai.

LSD VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Pasikeičia realių daiktų suvokimas, padidėja komunikabilumas, jaučiamas energijos antplūdis, iškreiptas laiko, dydžio, formos, spalvų ir garsų suvokimas, padidėjęs kūrybiškumas. Gali apimti nerimas, depresija, baimė, galvos svaigimas, dezorientacija, šizofreniją primenanti psichozė, sąmyšis, nerimo priepuoliai, nuotaikų kaita, savęs suvokimas už savo kūno ir asmenybės ribų. Sustiprina emocijas, kurios buvo jaučiamos prieš pavartojant. Poveikio („kelionės“) metu atrodo, kad gali skraidyti, eiti vandeniui, todėl galimi nelaimingi atsitikimai. <i>Fiziniai požymiai</i> Išsiplėtę vyzdžiai (nebūtinai), truputį padažnėjęs pulsas ir kraujospūdis, greitas kvėpavimas, truputį pakilusi kūno temperatūra, padidėjęs jautrumas garsams, sutrikusi koordinacija, pykinimas, vėmimas, prakaitavimas, drebulys, gali atsirasti traukuliai.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Ilgalaikis nerimas, depresija. Gali sukelti ar paaštrinti psichinę ligą. LSD poveikis gali pasikartoti net praėjus savaitei ar keletui mėnesių. Ilgai vartojant, vystosi tolerancija (tam pačiam rezultatui pasiekti reikia vis didesnio medžiagos kiekio), sukelia stiprius potyrius, kurie gali turėti įtakos visam tolimesniam suvokimui apie gyvenimą, religiją, meną. Poveikis gali tęstis apie 8–12 valandų.

NAUJOS PSICHOAKTYVIOSIOS MEDŽIAGOS	
<i>Pavadinimas</i>	1p-LSD 1-acetyl-LSD (ALD-52) AL-LAD ETH-LAD ir kiti...
<i>Vartojimo būdas</i>	Popierėliai lipdomi prie burnos gleivinės, milteliai, tabletės vartojamos per burną.
<i>Aprašymas, forma</i>	Impregnuoti popierėliai („markutės“), balti milteliai, tabletės.
<i>Pavadinimas</i>	N-etil-ketaminas 2-MeO-Ketamine DXE (Deschlorketaminas) MXE (Metoksetaminas) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Ketaminas</i> – ketalar, special K, super K, vitamin K <i>MXE</i> – MMXE, mexy, 3-MeO-2'-Oxo-PCE

<i>Pavadinimas</i>	3/4-MeO-PCP 3-HO-PCP ir kiti... 3-MeO-PCMMo 3-HO-PCE
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Angelo migla (angl. angel dust), kristalas, dramblio narkotikas, peace pills, hog, kiaulė, rūkas, superžolė</i>
<i>Pavadinimas</i>	DOC (Dimetoksichloramfetaminas) DXM (Dekstrometorfano hidrobromidas) DOI (2,5-dimetoksi-4-jodamfetaminas) AMT, alfa-MT (Alfa-metiltriptaminas) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>DXM – DM, robo, triple C</i> <i>AMT – indopan</i>
<i>Pavadinimas</i>	25[-x]-NBOMe 25I-NB4OMe 30C-NBOMe ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>NBOHS, N-Bomb, 25B, cimbi-27, N-Boom, BOM-25, 25I, smiley paper</i>

<i>Pavadinimas</i>	5-MeO-DALT 5-MeO-DIBF 2-CB, 2-CE, 2-CI 2C[-x] ir kiti...	5-MeO-MALT 5-MeO-NIPT 2C-T-7 2-Me-DMT
<i>Kiti pavadinimai</i>	2CB – <i>nexus, venus, bromo</i> 2C[-x] – <i>7-UP, Seventh-heaven, Tripstacy</i>	
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, uostoma, vartojama per burną, popierėliai lipdomi prie burnos gleivinės, švirksčiama, inhaliuojama.	
<i>Aprašymas, forma</i>	Milteliai, kristalai, tabletės, kapsulės, nosies purškalai, impregnuoti popierėliai („markutės“), želatinos lakštai, skystis, gelio kapsulės, granulės.	
HALIUCINOGENŲ VARTOJIMO POVEIKIS		
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> „Kelionės“: vizualinės arba klausos haliucinacijos, bloga orientacija aplinkoje, pakitęs mąstymas ir suvokimas, pakitusi klausa, skonis, uoslė ir jutimas – užuodžiami garsai ir jaučiamos spalvos. Iškreipti realybės vaizdiniai, prarasta nuovoka, orientacija, naujai išgyvenami seni įvykiai, išgąstis, baimė, siaubas ar panika. <i>Fiziniai požymiai</i> Išsiplėtę akių vyzdžiai (nebūtinai), negalavimas, išraudimas, padidėjęs kraujo spaudimas, suaktyvėjusi širdies veikla, silpnumas, svaigulys, karštligiškas drebulys, abejingumas fiziniams pojūčiams, skausmo nejautimas, agresija, nesorientavimas aplinkoje, negalėjimas pajudėti.	
<i>Poveikis sveikatai</i>	Ilgai vartojant atsiranda iškreipto suvokimo sukelta psichozė, depresija, noras nusižudyti. Būdingas pasikartojantis haliucinogenų poveikis (angl. flash-backs) net ilgą laiką nevartojant. Priklausomybė, poreikis vis didinti kiekį. Perdozavimas gali sukelti komą. Poveikis išryškėja po 30–90 min., tęsiasi 8–12 val.	

STIMULIUOJANTIS POVEIKIS

<i>Pavadinimas</i>	Kokainmedžio pasta
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Bazuka</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma (gryna ar sumaišyta su tabaku).
<i>Aprašymas, forma</i>	Pastoje yra nuo 40 iki 85 proc. kokaino. Tai sutrinti kokainmedžio lapai, apdoroti tirpikliu ir kitomis cheminėmis medžiagomis.
<i>Pavadinimas</i>	Kokainas, krekas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Koksas, krekas, sniegas, pudra, čarlis, cola, big C, coco, lady, okey dokey, snow, star dust</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Kokainas – uostomas, švirksčiamas; krekas – rūkomas; kokaino hidrochloridas – geriamas, ištirpinus skystyje.
<i>Aprašymas, forma</i>	Kokainas – balti kristaliniai milteliai. Augalinės kilmės, išskiriamas iš kokainmedžio. Kokaino hidrochloridas (grynas kokainas) – balti ar beveik balti kartoko skonio kristaliniai milteliai, gaminami iš kokaino bazės, pridodant druskos rūgšties ir kaitinant. Krekas – pilkšvos ar baltos spalvos gabalėliai, kristalai, gali būti aliejaus, riebalų konsistencijos.

KOKAINO VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	Kokainas suveikia greitai (uostant efektas prasideda po 10–15 sekundžių), bet efektas trumpalaikis (20–30 min.). <i>Psichiniai požymiai</i> Pasitikėjimo savimi antplūdis, džiaugsmas, euforija. Pavartojus didesnę dozę – haliucinacijos, nerimas, panika. <i>Fiziniai požymiai</i> Energijos ir budrumo antplūdis, išsiplėtę vyzdžiai, padažnėjęs kvėpavimas, širdies ritmas, padidėjęs kraujospūdis, pakilusi temperatūra, padidėjęs prakaitavimas. Perdozavus – traukuliai, insultas, širdies ritmo sutrikimai, infarktas.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Krekas sukelia didesnę priklausomybę negu kokainas. Uostant pažeidžiama nosies gleivinė, jei rūkoma – atsiranda kvėpavimo problemų, vartojant intraveniškai – abscesai. Netenkama svorio, pasireiškia apatija, psichozė, psichinis ir fizinis išsekimas. Greitai išsivysto tolerancija, todėl norisi daugiau ir dažniau. Prasideda kokaino psichozės, paranoja, nerimas. Gali atsirasti akustinės haliucinacijos, agresijos priepuoliai.
<i>Pavadinimas</i>	Amfetaminas Metamfetaminas Fenetilinas Fenmetrazinas (3F-phenmetrazine (3-FPM)) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Amfetaminas</i> – amfa, apelsinai, paukštiena, raketa, dopingas, speed, crystal, ledas, krištolas, vitasas <i>Metamfetaminas</i> – gaidys, ledas, crystal meth, meth, shabu, yaba, aisas, metas <i>Fenetilinas</i> – captagon, biocapton, fitton <i>Fenmetrazinas</i> – 3-FPM
<i>Vartojimo būdas</i>	Uostoma, vartojama per burną, švirškčiama, rūkoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Milteliai, tabletės, skystis, kristalai.

<i>Pavadinimas</i>	Ekstazis – MDMA (3,4-Methylenedioxyamphetamine) MDA (Tenamfetaminas, 4-methylenedioxyamphetamine) MMDA (3-methoxy-MDA) PMA (para-Methoxyamphetamine) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>MDMA – ratai, balandėliai, diskoburgeris, E, Adomas, XTC, leva, Molly, crystal, love pill, champagne, MDM, Essence</i> <i>MDA – love drug, Sally</i> <i>PMA – 4-MA, killer, Mitsubishi, chicken fever</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Vartojama per burną, uostoma, rūkoma, švirkščiamą.
<i>Aprašymas, forma</i>	Milteliai, tabletės, kapsulės, skystis.

NAUJOS PSICHOAKTYVIOSIOS MEDŽIAGOS

<i>Pavadinimas</i>	Etilfenidatas / EPH (Ethylphenidate) Metilfenidatas (Methylphenidate) Propilfenidatas / PPH (Propylphenidate) 4F-EPH (4-fluoroethylphenidate) 4F-MPH (4-fluoromethylphenidate) 3,4-CTMP (3,4-dichloromethylphenidate) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Magic crystals, nopaine, gogaine, posh</i> <i>Etilfenidatas – Nopaine, fake cocaine</i> <i>Metilfenidatas – ritalin, fake cocaine, evoke</i>

<i>Pavadinimas</i>	3/4- FMC 5/6-MAPB, 5/6-EAPB 2-PEA 3-MMC MPHP, 2-MPPP ir kiti...	5/6-APB 5-MBPB, 5-MABB [x]-FMA MPA 2-DPMP
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>2-PEA – PEA, love drug</i> <i>2-DPMP – Vanilla sky, purple wave, ivory wave, desoxy pipradrol</i> <i>5-APB – Benzo-fury</i>	
<i>Pavadinimas</i>	PMMA (para-Methoxymethamphetamine) PMEA (para-Methoxyethylamphetamine) MDEA (3,4-methylenedioxyethylamphetamine) MDAI 4,4'-DMAR ir kiti...	
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>PMMA, PMEa – 4-MMA, killer, Mitsubishi</i> <i>MDEA – MDE, Eve</i> <i>4,4'-DMAR – Serotoni ST, ST60, 4-methyl-euphoria</i>	

<i>Pavadinimas</i>	Alpha-PVP, Alpha-PHP Alpha-PHiP Mephedrone Mexedrone, Pentedrone Methylone, Ethylone, Butylone MDPV (3,4-methylenedioxypropylone) ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	Vonios druskos, bath salts Alpha-PVP – Flakka, O-2387 Mephedrone – 4-MMC, miau, MCAI, meow Mexedrone – mex Methylone – M1, Bk-MDMA, MDMCAI, explosion MDPV – MDPK, PV
<i>Vartojimo būdas</i>	Vartojama per burną, uostoma, švirškčiama, purškiama į nosį, rūkoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Tabletės, milteliai, kristalai, skystis, impregnuoti popierėliai („markutės“).
STIMULIANTŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Pasitenkinimo, euforijos pojūtis, pasitikėjimo savimi antplūdis, agresyvumas, judrumas, nemiga, dirglumas, haliucinacijos, nerimas, panika, dezorientacija, apatija. <i>Fiziniai požymiai</i> Energijos ir budrumo antplūdis, išsiplėtę vyzdžiai, padažnėję kvėpavimas, širdies ritmas, padidėjęs kraujospūdis, pakilusi temperatūra, padidėjęs prakaitavimas, hiperaktyvumas. Perdozavus – traukuliai, insultas, infarktas.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Stipri fizinė priklausomybė, organizmo tolerancija (reikia vis dažniau ir didesnės dozės), uostant pažeidžiama nosies gleivinė, jei rūkoma – atsiranda kvėpavimo problemų, vartojant intraveniškai – abscesai. Netenkama svorio, apatija, psichozė, psichinis ir fizinis išsekimas, paranoja, nerimas. Gali atsirasti akustinės haliucinacijos, agresijos priepuoliai, depresija. Perdozavus pasireiškia raumenų skausmai, padažnėja pulsas, pakyla kūno temperatūra, galimi traukuliai, širdies veiklos sutrikimas, koma.

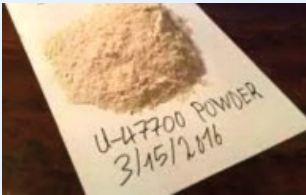
SLOPINANTIS POVEIKIS	
OPIOIDAI	
<i>Pavadinimas</i>	Opijus (opijinės aguonos)
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Opiumas, chanka, černuška, širka</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma, kartais ir švirkščiami. Iš opijaus žaliavos gaminamas morfijs, heroinas.
<i>Aprašymas, forma</i>	Opijus – sutirštintos opijinių aguonų sultys iš aguonų galvučių. Sultys būna baltos, tačiau dėl sąlyčio su oru paruduoja, pajuoduoja. Pagrindinė psichoaktyvioji medžiaga – morfinas ir kodeinas.
<i>Pavadinimas</i>	Opijaus ekstraktai
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Kaifas, širkė</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Intraveniniu būdu.
<i>Aprašymas, forma</i>	Išgaunamas iš aguonų sulčių, kuriose yra natūralių opioidų. Sultys renkamos iš dar nepražydusių aguonų lapų arba nužydėjusių galvučių. Lapai arba galvutės įpjunami ir į tvarsčių gabaliukus surenkamos sultys (šviesiai rusvos, rudos spalvos). Tvarsčių gabaliukai išverdami vandenyje, nuoviras išgarinamas, o likusios nuosėdos su plutele apdorojamos acto rūgšties anhidridu (<i>hidra</i>) ir, atskiedus jas vandeniu ir nufiltravus, gaunamas opijaus ekstraktas. Gali būti gaunamas iš sudžiūvusių aguonų stiebelių, kurie iš pradžių apdorojami acetonu, o po to acto rūgšties anhidridu, kol gaunamas tinkamas vartoti skystis (<i>chimkė, chemija</i>).

<i>Pavadinimas</i>	Morfinas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Morfijus, morfas, mis Ema, duramorph, dreamer</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Švirkščiamas, vartojama per burną, rūkoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Opijaus alkaloidas, pagamintas iš opijaus ar aguonų stiebelių, naudojant organinę rūgštį. Gali būti sirupas, injekcijų ampulės, žvakutės, tabletės ar suspaustas į blokus su „999“ prekybos ženklu. Grynas – skaidrūs balti, gelsvi milteliai, bet pagaminti tradiciniu būdu užteršiami, todėl paruduoja.
<i>Pavadinimas</i>	Heroinas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Kaifas, širka, H, hera, henris, harikas, diamorfinas, boy, H, hairy</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Rūkoma (sumaišius su tabaku), švirkščiamas, uostoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Pusiau sintetinis opioidas, sintetinas iš morfino. Grynas heroinas – balti, pilkšvi milteliai, kurie yra maišomi su kofeinu, miltais, kreida ar pan. Rūkymui skirtas heroinas – smulkūs pilkšvi, balti, rudi akmenėliai ar milteliai. Rūkant maišomas su tabaku arba padedamas ant folijos ir kaitinamas žiebtuvėliu arba žvake. Išsiskyre dūmai įkvepiami pro šiaudelį. Toks vartojimo būdas yra vadinamas „vytis drakoną“ (plonos dūmų juostos yra panašios į drakono uodegą). Heroinas būna rudasis (cheminis pagrindas) ir baltasis (druska).

OPIOIDŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Apatija, nerišli kalba, sumažėjęs nerimas ir įtampa, po didelių dozių jaučiama euforija, atsipalaidavimas, numalšinamas skausmas. Išsivysto fizinė ir psichinė priklausomybė. <i>Fiziniai požymiai</i> Susitraukę vyzdžiai, sulėtėję judesiai, prakaitavimas, mieguistumas, traukuliai, neįmanoma susikaupti, sumažėja fizinis aktyvumas, sulėtėja pulsas, kvėpavimas, atsiranda niežulys, sausa burna, galimas pykinimas, vėmimas, rūkant galimi kvėpavimo sutrikimai. Perdozavus slopinamas kvėpavimas iki visiško sustojimo, gali ištikti mirtis.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Ilgai vartojant, išnyksta poodinės venos, atsiranda infekcinės komplikacijos (pūslės, opos, širdies, bronchų ir kepenų pažeidimai, pneumonija), nevaisingumas, nuotaikų kaita, depresija, nerimas. Vartojant intraveniškai galimos infekcinės ligos (hepatitai, ŽIV, stabligė), abscesai. Abstinencijos sindromas: drebulys, žąsies oda, sloga, žiovulys, depresija, nemiga, pakilusi kūno temperatūra, kaulų laužymas, skausmai visame kūne, vėmimas, viduriavimas, panika, išsiplėtę vyzdžiai. Perdozavimo požymiai: koma, taškelių formos (susitraukę) vyzdžiai, sunkus ir retas kvėpavimas, išblyškusi (mėlynuojanti) oda.

NAUJOS PSICHOAKTYVIOSIOS MEDŽIAGOS

SINTETINIAI OPIOIDAI

<i>Pavadinimas</i>	Karfentanilis (Carfentanil) Furanilfentanilis (Furanylfentanyl) Akriolilfentanilis (Acryloylfentanyl) Butirfentanilis (Butyrfentanyl) Ciklopropilfentanilis (Cyclopropylfentanyl) MT-45 U-47700 U-49900 Valerylfentanilis (Valerylfentanyl) x-fluorofentanilis (x-fluorofentanyl) Okfentanilis (Ocfentanyl) W-15 W-18 AH-7921 4CI-iBF, 4F-iBF 4F-BF ir kiti...
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Fentaniliai – karfis, apache, China white, drop dead, synthetic heroin, grey death</i> <i>AH-7921 – doxylam, doxylan</i> <i>U-47700 – pink, pinky</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Švirkščiamą, inhaliuojama, vartojama per burną, rūkoma.
<i>Aprašymas, forma</i>	Milteliai, tabletės, kristalai, skystis, pleistrai, impregnuoti popierėliai („markutės“), nosies purškalai.
SINTETINIŲ OPIOIDŲ VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Atsipalaidavimas, euforija, slopinimas, mieguistumas. Poveikis panašus kaip ir kitų opioidų, tik trumpesnis. <i>Fiziniai požymiai</i> Skausmo numalšinimas, retas kvėpavimas, pykinimas, vėmimas, galvos svaigimas, nuovargis, galvos skausmas, vidurių užkietėjimas, prakaitavimas.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Atsiranda fizinė ir psichinė priklausomybė, nutraukus vartojimą pasireiškia prakaitavimas, nerimas, viduriavimas, kaulų skausmas, pilvo spazmai, drebulys, širdies sutrikimai.

BENZODIAZEPINAI		
<i>Pavadinimas</i>	Etizolamas Flubromazolamas Fonazepamas 3-hidroksifenazepamas ir kiti...	Flualprazolamas Flunitrazolamas 4-chlordiazepamas Bromazolamas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>BZD, benzos, blue bomb, nerve pills, downers</i>	
<i>Vartojimo būdas</i>	Švirkščiamą, vartojama per burną.	
<i>Aprašymas, forma</i>	Tabletės, kapsulės, skystis, žvakutės.	
BENZODIAZEPINŲ VARTOJIMO POVEIKIS		
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Sumažėjusi įtampa, stresas, atsipalaidavimas, sulėtėjusi psichinė veikla ir budrumas, nerišlios mintys, galvos svaigimas, sumažėjęs emocinis atsakas į išorės dirgiklius (pvz., skausmą). <i>Fiziniai požymiai</i> Mieguistumas, sulėtėjęs mąstymas, sutrikusi koordinacija, sulėtėjusi reakcija, sumažėjęs kraujo spaudimas, alpimas.	
<i>Poveikis sveikatai</i>	Tolerancija, psichinė ir fizinė priklausomybė. Nutraukus ilgalaikį vartojimą, pasireiškia abstinencijos simptomai: stiprus nerimas, galvos skausmas, dirglumas, atminties sutrikimai, depresija, nemiga, drebulys, traukuliai, pykinimas, vėmimas, psichologinis sumišimas.	

KITI	
<i>Pavadinimas</i>	GBL (gama-butirolaktonas) 1,4-BD (1,4-butanediol)
<i>Kiti pavadinimai</i>	GBL – oksikas, buratinas, skystas ekstazi, Gina, gomka, koma butelyje, magic cleaner, butiratas, blue nitro, G, liquid ecstasy, DDD (dirty dating drug) 1,4-BD – liquid fantasy, one four bee, BD, 1,4-BDO
<i>Vartojimo būdas</i>	Vartojama per burną.
<i>Aprašymas, forma</i>	Skystis.
GBL VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Nedidelės dozės primena alkoholio sukeltą poveikį: euforija, atsipalaidavimo jausmas, lengvėja bendravimas, polinkis šokti, moterims stimuliuoja seksualumą, pasireiškia nerišli, neaiški kalba. Didesnės dozės sukelia slopinimą iki gilaus miego, kuris gali kaitaliotis su stipriu sujaudinimu, dirglumu. <i>Fiziniai požymiai</i> Nedidelės dozės gali sukelti galvos svaigimą, koordinacijos sutrikimus, pykinimą, vėmimą. Didelės dozės sukelia komą, traukulius ar ritmiškus raumenų trūkčiojimus, neįprastus, nekontroliuojamus judesius, ypač rankų, lyg skęstančio plaukiko, haliucinacijas, kraujospūdžio kritimą, kvėpavimo sustojimą.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Stipri psichinė ir fizinė priklausomybė, būdingi nuotaikos, miego sutrikimai. Abstinencijos sindromas pasireiškia stipriu nerimu, drebuliu, prakaitavimu, psichoze, traukuliais.

<i>Pavadinimas</i>	Dezomorfinas
<i>Kiti pavadinimai</i>	<i>Krokodilas</i>
<i>Vartojimo būdas</i>	Švirkščijama.
<i>Aprašymas, forma</i>	Paprastai gaminamas iš kodeino, populiarus šalyse, kur šį preparatą galima įsigyti be recepto. Gamybos procese naudojamas benzinas, skiediklis, siera nuo degtukų.
DEZOMORFINO VARTOJIMO POVEIKIS	
<i>Pojūčiai pavartojus</i>	<i>Psichiniai požymiai</i> Slopinimas, euforija, skausmo malšinimas, bukas žvilgsnis, negebėjimas susikaupti, lėta reakcija. <i>Fiziniai požymiai</i> Siauri vyzdžiai, sulėtėjęs kvėpavimas, pykinimas, vėmimas, galvos svaigimas, nuovargis, galvos skausmas, vidurių užkietėjimas, prakaitavimas. Dėl gana trumpo poveikio greitai vystosi abstinencijos simptomai: drebulys, depresija, nemiga, kaulų laužymas, skausmai visame kūne, vėmimas, viduriavimas, panika, išsiplėtę vyzdžiai.
<i>Poveikis sveikatai</i>	Tolerancija, psichinė ir greitai besivystanti fizinė priklausomybė. Labai dažni venų pažeidimai ir minkštųjų audinių infekcinės komplikacijos: opos, abscesai, flegmonos ir gangrenos, audinių nekrozė. Dėl gangrenos metu atsirandančios pažeistos odos (žalsvai juodos, primenančios žvynus) kilo pavadinimas krokodilas. Vartojantys šią medžiagą išgyvena labai trumpai. Poveikis tęsiasi apie 1,5 val.

NINFO – įrankis, padedantis rasti informaciją apie Lietuvoje kontroliuojamas narkotines ir psichotropines medžiagas

2017 m. Departamentas sukūrė įrankį NINFO, kuriame yra pateikiama struktūrizuota informacija apie visas Lietuvoje kontroliuojamas narkotines ir psichotropines medžiagas (žr. 18 pav.). NINFO įrankis pasiekiamas Departamento svetainėje www.ntakd.lrv.lt, lango apačioje paspaudus spalvotą nuorodą NINFO. Taip pat NINFO galite rasti adresu <http://visuomene.ntakd.lt/>.

18 pav. Informacinė sistema NINFO

NINFO pateikia išsamią informaciją, kada kontroliuojama narkotinė ir psichotropinė medžiaga buvo įtraukta į Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus, t. y. nuo kada medžiagai buvo pradėtos taikyti rinkos ribojimo priemonės Lietuvoje, kiti galimi medžiagos pavadinimai, taip pat pateikia aktyvią nuorodą į teisės aktą, nustatantį reguliavimą medžiagai.

Trumpai apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų reguliavimą Europoje

Europoje vis pasirodančių naujų psichoaktyviųjų medžiagų (NPS) skaičius ir įvairovė rinkoje paskatino valstybes nares imtis įvairių teisinių priemonių, skirtų kontroliuoti NPS rinką ir apsaugoti vartotojus nuo šių pavojingų medžiagų.

Valstybės imasi priemonių, vadovaudamosi Jungtinių Tautų konvencijomis, Reglamentais ir Direktyvomis, tačiau viena iš pagrindinių problemų, siekiant efektyviai kontroliuoti NPS rinką, yra skirtingas nacionalinis teisinis reguliavimas įvairiose šalyse. Kiekviena šalis rinkoje atsiradusias naujas medžiagas kontroliuoja taikydama nacionalines teisines priemones.

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro duomenimis, galima išskirti 3 pagrindinius taikomų teisinių įrankių NPS kontrolei valstybėse tipus:

- a) NPS kontrolė, naudojant vartotojų saugos ar farmacijos srities teisės aktus;
- b) NPS kontrolė, išplečiant ir pritaikant jau galiojančius esamus teisės aktus, kurie reguliuoja narkotines ir psichotropines medžiagas;
- c) Kontrolė, sukuriant naujus teisės aktus, skirtus tik NPS kontrolei.

Taigi, kai kurios šalys, kontroliuodamos ir (ar) ribodamos NPS rinką, naudoja esamus teisės aktus, kuriais reglamentuojami klausimai, nesusiję su kontroliuojamomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, pvz., vartotojų teisių apsaugos, produktų saugos ar medicininių produktų teisės aktai, kitose šalyse naudojami esami narkotines ir psichotropines medžiagas reglamentuojantys teisės aktai ar su jomis susijusios procedūros, kurios buvo išplėtos arba papildytos, o kai kuriose šalyse specialiai buvo parengti nauji teisės aktai, skirti tik NPS reguliavimui. Kai kurios Europos valstybės (pvz., Jungtinė Karalystė) yra nustačiusios visišką NPS draudimą (jei įrodoma, kad buvo tikslas svaigintis) – taip sukuriama labiau ribojama teisinė aplinka, kurioje gamintojams sunku inovacijomis aplenkti teisines kontrolės priemones. Taip sumažinamos galimybės įsigyti šių medžiagų.

Daugiau informacijos apie NPS ir jų kontrolę galima rasti Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro internetinėje svetainėje, adresu <https://www.emcdda.europa.eu/topics/nps>

Trumpai apie Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą

- ▶ Departamentas jau nuo 2011 m. yra Reitox tinklo nacionalinis centras ir dalyvauja Ankstyvojo perspėjimo sistemos (EWS) veikloje, organizuoja rinkoje atsiradusių NPS, apie kurias informacija gaunama per Ankstyvojo perspėjimo sistemą (EWS) iš Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (angl. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) arba iš kitų atsakingų, kontrolę vykdančių institucijų, rizikos vertinimą ir siūlo priemones NPS kontrolei užtikrinti.
- ▶ Departamentas renka, sistemina ir analizuoja informaciją apie rinkoje platinamas NPS.
- ▶ Departamente veikia Tarpžinybinė naujų psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisija, kuri nagrinėja ir vertina informaciją apie psichoaktyvų efektą sukeliančias medžiagas. Departamentas, vadovaudamasis Komisijos sprendimu, teikia siūlymus Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai dėl medžiagų įtraukimo į Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus.
- ▶ Departamentas organizuoja ir koordinuoja informacijos apie NPS perdavimą bei apsikeitimą informacija tarp atsakingų institucijų. Bendradarbiavimo tikslas – kuo skubiau identifikuoti naujas rinkoje atsirandančias medžiagas, įvertinti jų plitimą, vartojimą ir nustatyti pasiūlos mažinimo priemones.
- ▶ Koordinuoja bendrus tarpinstitucinius veiksmus narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlos ir paklausos mažinimo srityje.
- ▶ Departamento direktoriaus sprendimu gali būti pritaikomos laikinosios apribojimo priemonės NPS, kurio metu galioja visiškas NPS draudimas.
- ▶ Departamentas vykdo narkotinių ir psichotropinių medžiagų rinkos stebėseną virtualioje erdvėje automatinės narkotikų monitoringo sistemos (NAMS) pagalba, teikia susistemintą informaciją visuomenei apie rinkoje atsirandančias pavojingas NPS bei šių medžiagų keliamą kenksmingą poveikį visuomenės sveikatai.
- ▶ Departamentas nuolat dalinasi naujausia informacija apie NPS, organizuoja ir veda mokymus teisėsaugos bei švietimo įstaigoms.
- ▶ Departamentas koordinuoja prevencinę veiklą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo srityje.

KONTAKTAI

Sritis	Įstaiga	Kontaktai
<i>Konsultacijos NPS ir kitų narkotinių ir psichotropinių medžiagų klausimais</i> <i>Leidimai veiklai su į IV-ą sąrašą įtrauktomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis</i>	NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTAS www.ntakd.lrv.lt Šv. Stepono g. 27, LT-01312 Vilnius	Tel. 8 706 68 060 el. p. ntakd@ntakd.lt Konsultacijų tel. narkotinių ir psichotropinių medžiagų klausimais 8 706 63 192 Konsultacijų tel. veiklai su į IV sąrašą įtrauktomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis 8 706 68 090
<i>Konsultacijos apsinuodijimų klausimais</i>	APSINUODIJIMŲ INFORMACIJOS BIURAS www.apsinuodijau.lt	Tel. (8 5) 236 2052 (visą parą)
<i>Leidimai veiklai su narkotinėmis ir (arba) psichotropinėmis medžiagomis</i>	LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA www.sam.lrv.lt Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius	Tel. (8 5) 268 5110 El. p. ministerija@sam.lt
<i>Konsultacijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų teisėtoms apyvartos klausimais</i> <i>Licencijos veiklai su narkotinėmis ir (arba) psichotropinėmis medžiagomis</i>	VALSTYBINĖ VAISTŲ KONTROLĖS TARNYBA www.vvkt.lt Žirmūnų g. 139A, LT-09120 Vilnius	Tel. (8 5) 263 9264 El. p. vvkt@vvkt.lt

Informacijos šaltiniai:

1. *Apie narkotines ir psichotropines medžiagas trumpai. Naujos psichoaktyviosios medžiagos*. Antras leidimas. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2017.
2. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, EMCDDA [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.emcdda.europa.eu/>.
3. *Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita: tendencijos ir pokyčiai*. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2016–2019.
4. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/2103.
5. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/2101.
6. *Fentanils and synthetic cannabinoids: driving greater complexity into the drug situation*. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2018.
7. Jungtinių Tautų narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos biuras, UNODC [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.unodc.org/>.
8. *Legal approaches to controlling new psychoactive substances*. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2017.
9. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/>.
10. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas.
11. Metinis pranešimas 2018. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2018.12. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų įstatymas.
12. Metinis pranešimas 2019. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2019.
13. *New psychoactive substances (synthetics)*. Australian drug foundation, 2015.
14. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://europa.eu/european-union/index_lt.
15. *Terminology and Information on Drugs. Third edition*. Jungtinių Tautų narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos biuras, UNODC. United Nations Office on Drugs and Crime, 2016.
16. Valstybinė lietuvių kalbos komisija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/>.

Tiražas 500 egz. Užsakymas 46 046
Parengė spaudai ir atspausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius
Puslapis internete www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt

9 786094 171963